

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?

Kyllä / En. Jos ette, kuvaillkaa mahdolliset muutostarpeet.

En

Mahdolliset muutostarpeet.

Tässä selonteossa määritellään yhdeksi kulttuuripolitiikan tavoitteeksi ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestäväns tule-

vaisuuden rakentamisen ja siksi tämän tavoitteen tulisi näkyä selonteossa johdonmukaisemmin. Tavoitteen tulisi läpäistä selkeämmin myös selonteon toimenpiteet. 2040-luvulla Suomen tulisi jo olla maamme kunnianhimoisen tavoitteen mukaan (tavoitevuosi 2035) hiilineutraali ja edelleen matkalla kohti ekologisesti kestävämpää yhteiskuntaa. Koko yhteiskunnan kaikkien toimialojen, myös kulttuurin ja sivistyksen toimialan, tulee olla mukana tekemässä kestävyysmurrosta, jolla on kaksi tavoitetta: kasvihuonepäästöjen pienentäminen ja ympäristökriisiin sopeutuminen edistämällä kulttuurin muutosta, jossa keskeisiä vahvistettavia toimia ovat esimerkiksi ylikulutuksen vähentäminen ja kiertotalous. Visiossa tulisi ilmetä, että tämä muutoksen tulee olla elettyä todellisuutta vuonna 2040. Tätä muutosta moni kulttuurikentän toimija on tehnyt jo vuosia, tekee juuri nyt ja tulee tekemään myös tulevaisuudessa. Sivistystyön, myös kulttuurin alueella, tulee keskittyä ekososiaaliseen sivistykseen, sillä ympäristökriisi tulee määrittämään tulevaisuuttamme vuosikymmeniä ellei satoja vuosia eteenpäin. Ekososiaalinen sivistys on ymmärrystä siitä, että ihminen on osa luontoa ja että saamme kaiken tarvitsemamme luonnosta. Ekososiaalisesti sivistynyt ihminen ymmärtää omien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa riippuvan toisten ihmisten ja luonnon hyvinvoinnista eli hänen maailmasuhteensa on kokonaisvaltaisesti vastuullinen. Ekososiaalinen sivistys on myös ymmärrystä toimiansa hiilijalanjäljestä ja siitä millainen sen pitäisi tulevaisuudessa olla.

Kulttuuripoliittisessa selonteossa tulisi puhua läpi selonteon kulttuurista ja taiteesta, ei vain kulttuurista. Kulttuuri voidaan ymmärtää monin tavoin yhdelle se on jokapäiväisiä tapoja ja puhuttua

kieltä, toiselle taide- ja kulttuurituotantoja, kuten selonteon alussa todetaankin. Taide on kuitenkin eri asia kuin kulttuuri.

Kulttuuri ja taide eivät ainoastaan inspiroi vaan ovat myös rakentamassa kestävämpää, elinvoimaisempaa ja inhimillisempää tulevaisuutta, etenkin institutionaalisina käytäntöinä.

Edellä olevaan perustuen ehdotukseni kulttuuripoliittisen selonteon visioksi alla:

2040-luvulla kulttuurin ja taiteen toimiala on Suomea vahvistava ja yhdistävä voima, joka on vahvasti mukana rakentamassa ja inspiroimassa kestävämpää, elinvoimaisempaa ja inhimillisempää tulevaisuutta. Onnistuneen kulttuuri- ja elinkeinopolitiikan seurauksena ihmisten kokemus osallisuudesta ja merkityksellisyydestä tuottavat laaja-alaista ekososiaalista sivistystä, hyvinvointia sekä yhteiskunnallista ja taloudellista arvoa.

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

En, tavoitteet eivät vastaa omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvailkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

Pidän tavoitteita 2. ja 3. hyvinä, mutta korjaisin 1. ja 4. tavoitteen seuraavasti:

1. Kulttuurinen kestävyysmurros on muutosvoima.

Tulevaisuudentutkija Roberto Polin mukaan jokaisella ihmisellä on eettinen ja moraalinen vastuu ajatella planeetan tilaa ja muuttaa omaa toimintaansa niin, ettei se aiheuta vahinkoa tulevaisuudelle. Jokainen voi esimerkiksi pohtia muutoksia ruokavaliossaan (kohti kasvispainotteisuutta) tai suhdettaan ylikulutukseen (kulutuksen vähentäminen, kiertotalous). Kulttuurisen kestävyysmurroksen kautta voidaan synnyttää ekologista kestävyyttä.

4. Kansainvälinen vaikuttavuus syntyy ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä kulttuurista.

Suomi ja suomalaiset edustavat globaalin pohjoisen valtioita ja kulttuuria, jotka ylikuluttavat luonnonvaroja vuodesta toiseen. Siksi muutoksen tulee lähteä meistä: päästöjen vähentäminen ja sopeutuminen ympäristökriisiin maailmaan (ylikulutuksen lopettaminen). Kestävyysmurroksen tulee olla oikeudenmukainen, kaikki kansalaiset täytyy ottaa mukaan. Taloudellinen kestävyys on tasapainoista talouden kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen tuhlaamiseen tai ihmisten riistämiseen.

Koska yhteiskunnat toimivat talouden varassa, kestävällä pohjalla oleva talous antaa voimavaraa kohdata tulevaisuuden haasteita. Taloudellisen kestävyuden lisäksi kulttuurinen ja sosiaalinen kestävyys pureutuvat yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon, köyhyyden poistamiseen, itseilmaisuun ja kaikkien terveyden varmistamiseen. Tätä arvopohjaa ja näihin tavoitteisiin pyrkiviä toimintamalleja tulee viedä kansainväliseen yhteistyöhön, tuotekehittämiseen ja kaupantekoon.

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi [Varmistetaan jokaisen oikeus osallistua taiteeseen ja kulttuuriin varhaislap- suudesta lähtien koko elämän ajan. Edistetään lasten ja nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia laadukkaaseen taide- ja kulttuurikasvatukseen sekä suomalaisen kulttuuriperinnön välittämiseen uusiille sukupolville kehittämällä varhaiskasvatusta, perusopetusta ja opettajankoulutusta. Parannetaan taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta lapsille ja nuorille kaikkialla Suomessa yhteistyömallien ja riittävien resurssien avulla. Vahvistetaan lasten ja nuorten luku-, kieli- ja mediataitoja sekä heidän vaihtumismahdollisuuksiaan taide- ja kulttuuripalveluiden kehittämisessä. • Panostetaan kaikenikäisten hyvän medialukutaidon ja digitaalisen informaatiolukutaidon ylläpitämiseen mediaympäristön muutosten, tekoälyn lisääntyvän käytön ja turvallisuusympäristön muutosten myötä, jotta taataan ihmisten henkilökohtainen hyvinvointi, kansallinen resilienssi sekä turvallisuus ja demokratiakehitys. • Kuntien ja valtion yhteistyötä edistetään turvaamalla museoiden, esittävän taiteen ja taiteen perusopetuksen toimijoiden sekä yleisten kirjastojen saavutettavuus. • Rahoituslähteiden monipuolisuutta kehitetään tavoitteellisesti varmistamaan kasvavat resurssit kulttuuri- ja taidesektorilla. Avustus- ja valtionosuusrahoituksen rinnalla vahvistetaan toimijoiden omien tulojen kasvattamista, pääomarakenteen kehittymistä sekä toteutetaan lahjoitusten verovähennys. Vahvistetaan Sitran roolia suomalaisen kulttuurin ja kasvun tukijana suuntaamalla Sitran toimintaa nykyistä voimakkaammin taiteen ja kulttuurin alalle. • Huolehditään, että kulttuuri tukee ihmisten luontosuhteen kehittymistä, jotta hyvinvoiva luonto säilyy kulttuuriperintönä tulevaisuuteen.]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

IHME Helsinki on ekologisesti kestävien toimintamallien edelläkävijä taidekentällä. IHME Helsinki yhdistää toiminnassaan taiteen, tieteen ja ilmastotyön. Viimeiset kuusi vuotta olemme tutkineet sitä mikä on taiteen ja taideinstituution rooli kestävyysmurroksessa. Julkiseen tilaan räätälöidyt vuosittaiset IHME Helsinki -teokset syntyvät taiteen ja tutkitun tiedon vuoropuhelusta. Kutsumme yhteistyöhön taiteilijoita, jotka jakavat eetoksemme ekologisesta kestävyydestä ja taiteen voimasta kestävyysmurroksessa. Edistämme ekososiaalista sivistystä osallistavilla taideteoksilla, tapahtumilla ja viestinnällä. Jaamme kaiken oppimamme ekologisesta jälleenrakennuksesta taideinstituutiossa

verkkosivullamme ja sosiaalisen median alustoillamme. Olemme laskeneet ennakoiden hiilijalanjälkemme vuodesta 2020 lähtien, muuttaneet laskelmiin perustuen toimintaamme ja kompensoineet jäljelle jäävät päästöt vuosittain. Huomioimme toiminnassamme myös luontojalanjälkemme eli miten hankkimamme tuotteet ja palvelut ja liittyvät maankäyttöön, joka on globaalisti tunnistettu merkittävimmäksi luontohaittojen aiheuttajaksi. Vähennämme toiminnastamme aiheutuvia ilmastopäästöjä ja pyrimme kumoamaan jäljelle jääneet päästöt. Etsimme kumppaneiksemme yrityksiä ja organisaatioita, jotka jakavat ekologiseen kestävyteen tähtäävät arvomme. Perehdytämme mielellämme myös aiheeseen niitä kumppaneita, jotka ovat vasta alussa muutoksen tiellä.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Kulttuuripoliittisessa selonteossa tulisi puhua kulttuurista ja taiteesta, ei vain kulttuurista. Kulttuuri voidaan ymmärtää monin tavoin yhdelle se on jokapäiväisiä tapoja ja puhuttua kieltä, toiselle taide- ja kulttuurituotantoja. Taide on kuitenkin eri asia kuin kulttuuri.

Kulttuuri- ja taidekentän toimijoista tulee huomioida myös myös museot ja vapaan kentän toimijat. Niillä molemmilla on erittäin tärkeä rooli kulttuuripolitiikan todeksi tekemisessä: museoilla asiantuntijaorganisaatioina jotka huolehtivat kulttuuriperinnöstä, kulttuurin luomisesta ja taiteen välittämisestä yleisöille. Vapaan kentän toimijat ovat usein niistä jotka tuottavat ns hiljaisia signaaleja, ne osallistuvat siten myös kulttuurin uudistamiseen ja inspiroivat vakiintuneempien instituutioiden toimintaa.

On hyvä, että selonteossa tunnistetaan tarve hallinnonalojen väliselle yhteistyölle myös kulttuuripolitiikan edistämiseksi. Siksi kuulisin mielelläni enemmän Valtioneuvostotasaisen ylivaalikautisen kulttuuri- ja luovien alojen toimielimen perustamissuunnitelmasta.

Kulttuurin toimialan tietopohjan vahvistaminen on erittäin tärkeää. Tärkeä osa tätä kokonaisuutta ovat Tilastokeskuksen kulttuuritilastot, joita on esitetty lakkautettavaksi. Kerran menetetyt kulttuuritilastot heikentäisivät merkittävästi pohjaa selonteon toimenpiteiden seuraamiselle ja arvioinnille.

Kulttuurin sisällyttäminen Agenda 2030:n jälkeisiin YK:n kestävyystoimiin ei todennäköisesti tule toteutumaan. Kulttuureja on YK:n jäsenvaltioissa valtavasti ja ne kulttuuriset kestävyystoimet joita me teemme Suomessa eivät ole relevantteja monessakaan muussa maassa. Suuri osa niistä maista, jotka kärsivät ilmaston lämpenemisestä katastrofaalisesti, eivät ole sitä aiheuttaneet. Heidän kulttuurinsa voi olla lähtökohtaisesti kestävä. Poistaisin tämän kohdan selonteosta ja lisäperusteluja sille voi kysyä tulevaisuudentutkija Katriina Siivoselta Turun yliopistosta.

Selonteon toimenpide-ehdotus luovan talouden osuus bkt:sta kaksinkertaistuu vuoteen 2040 mennessä on erittäin kannatettava, mutta liian kaukana tulevaisuudessa. Nyt näköpiirissä olevalla rahoitustilanteen heikentymisellä ehtii olla dramaattisia vaikutuksia koko kulttuurialaan Suomessa, jos tilannetta ei mahdollisimman pian korjata.

Toppila Paula
IHME Helsinki - Toiminnanjohtaja, kuraattori